

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Dagmar Nygrínové v právní věci žalobce: **F. R.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 3. 2007, č. j. 12 Ca 12/2006 - 22,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalovaná (dále též „stěžovatelka“) včas podanou kasační stížností napadá shora označený rozsudek Městského soudu v Praze, kterým bylo zrušeno její rozhodnutí ze dne 10. 11. 2005, č. j. X a věc jí byla vrácena k dalšímu řízení. Tímto rozhodnutím byla zamítnuta žádost žalobce o poskytnutí jednorázové částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politických vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů (dále jen „zákon č. 261/2001 Sb.“), o niž požádal jako osoba z rasových důvodů ukrývaná na území Československa (v jeho hranicích z 29. 9. 1938) od 3. 5. 1944 do 8. 5. 1945, a to z důvodu, že nebylo prokázáno, že žalobce neukrýval (jednalo se o ukrývání po útěku z transportu do koncentračního tábora Dachau) z rasových ani náboženských důvodů.

V žalobě žalobce namítal, že tvrzení žalované v odůvodnění rozhodnutí, že se neukrýval ani z rasových, ani z náboženských důvodů před pronásledováním ze strany nacistické okupační moci, nemá oporu v provedeném dokazování, neboť žalovaná ve věci žádné dokazování neprovedla. Žalovaná v písemném vyjádření k žalobě namítala, že žalobce prokázal, že se sice od svého útěku z transportu do koncentračního tábora do osvobození ukrýval, avšak nikoliv z důvodů rasových či náboženských, nýbrž z obav před následkem, který by jej stihl, kdyby byl opětovně zatčen. Podle názoru žalované ani důvody jeho předchozího zatčení (a následného odsouzení a určení k deportaci do koncentračního tábora) neměly svůj původ ve skutečnosti, že žalobce je příslušníkem slovanské rasy, nýbrž v jiných okolnostech.

Napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze bylo rozhodnutí žalované ze dne 10. 11. 2005, č. j. X, zrušeno a věc jí byla vrácena k dalšímu řízení s odůvodněním, že závěr žalované, že žalobcovo ukrývání nebylo způsobeno rasovou nebo náboženskou perzekucí, ale jednalo se o ukrývání z politických důvodů, je předčasné, protože ze strany žalované nebyl důkazně podložen. Ze strany žalované byl nedostatečně zjištěn skutečný stav věci a proto jí soud uložil v dalším řízení objasnit otázky ukrývání žalobce, právně je zhodnotit, soustředit důkazy ke zjištění, za jakou činnost byl v průběhu nucených prací odsouzen a následně transportován do koncentračního tábora v Dachau, a co by žalobci hrozilo, pokud by se mu nepodařilo utéci, a zda tato hrozba byla nebo nebyla hrozbou rasové či náboženské (nebo jiné např. národnostní) perzekuce. Současně soud vyjádřil názor, že případné umístění žalobce do koncentračního tábora po jeho eventuálním dopadení by bylo nutné považovat za projev rasové perzekuce.

V podané kasační stížnosti stěžovatelka namítá důvody vymezené v § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

Stěžovatelka je přesvědčena, že skutková zjištění byla pro závěr, který v dané věci učinila, dostatečná. Pokud jde o zjištění, za jakou činnost byl účastník řízení v průběhu nucených prací zatčen, vyšetřován, vězněn, odsouzen a deportován do koncentračního tábora v Dachau, má stěžovatelka za to, že odpověď na tuto otázku je zřejmá jak z obsahu listin, které účastník řízení přiložil ke své žádosti (písemnosti uvedené v bodech č. 3 až 6 vyjádření k žalobě), tak i z údajů, které účastník řízení uvedl ve svém dopise z 9. 5. 2005 (bod č. 11 vyjádření k žalobě). K otázce, co by účastníku řízení hrozilo v případě, že by byl po útěku z transportu dopaden, stěžovatelka rovněž již ve zmíněném vyjádření uvedla, že by byl patrně (znovu) deportován do koncentračního tábora, pokud by jej nestihla sankce ještě horší. Pokud jde o předčasnost závěru o tom, že důvody ukrývání účastníka řízení nebyly rasové, stěžovatelka své úvahy a východiska týkající se problematiky ukrývání z rasových či náboženských důvodů podrobně popsala ve vyjádření k žalobě, zejména jeho IV. oddílu, na které v podrobnostech odkazuje i nyní; soud se však touto argumentací (podle názoru stěžovatelky) v žádném ohledu nezabýval. Stěžovatelka nerozumí důvodům, které vedly soud k tomu, že na jedné straně jí uložil doplnit v těchto směrech dokazování s odůvodněním, že rozhodla na podkladě nedostatečných skutkových zjištění a na straně druhé k tomu, že na podkladě stejných skutkových zjištění dospěl k právnímu názoru, jímž stěžovatelku zavázal v dalším správním řízení. Z těchto důvodů považuje stěžovatelka rozhodnutí soudu za nesrozumitelné ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

Stěžovatelka dále poukazuje na dikci § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., s tím, že vznik nároku je podmíněn kumulativním splněním několika podmínek. Stěžovatelka připomíná, že nezpochybňovala splnění žádné z podmínek týkajících se občanství, rozhodné doby, rozhodného místa i minimální délky ukrývání, dospěla však k závěru, že není splněna *podmínka týkající se důvodů ukrývání*. Ukrýváním (soustředěním do pracovního tábora) z rasových (náboženských) důvodů je podle stěžovatelky – a s ohledem na odůvodnění pozměňovacího návrhu tvořícího obsah platného znění cit. ustanovení i podle zákonodárce – třeba rozumět stav, kdy určité osobě hrozila perzekuce právě a pouze pro její příslušnost k určité rase; její osud tedy nebyl důsledkem její nějaké konkrétní aktivity (účast v odboji, politická činnost, sabotáž apod.) a závisel v podstatě pouze na tom, zda její rasový původ (náboženství) bude či nebude odhalen. Stěžovatelka nesouhlasí s názorem soudu, který případ žalobce vyhodnotil jako případ podřaditelný rasové persekuci. Poukazuje na to, že soud tento svůj právní názor nijak neobjasnil a nevyjádřil se ani k poměrně obsáhlé argumentaci stěžovatelky týkající se rasové problematiky uvedené v bodě IV. jejího vyjádření k žalobě. Žalobce, protektorátní občan slovanského původu, byl před svým zatčením téměř 1 ¼ roku na nucených pracích. Jeho příslušnost ke slovanské rase byla okupačním orgánům nepochybně celou dobu známa, a přesto sama o sobě nevedla k jeho deportaci do koncentračního tábora. Zatčen, vyšetřován, vězněn, odsouzen a deportován nebyl pro svůj původ, nýbrž proto, že se odvážil aktivně postavit nacistickému režimu jako jeho politický odpůrce, jak ostatně i sám potvrzuje. Městský soud v Praze při odůvodnění svého názoru o podřaditelnosti případu žalobce rasové persekuci zjevně vycházel z odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 9. 2003, sp. zn. 2 A 1164/2002-OL, ačkoliv skutková podstata ani právní zjištění v obou věcech nejsou srovnatelná (žalobce ve srovnávané věci nárok uplatnil jako účastník domácího hnutí; teprve v průběhu přezkumného řízení vyšlo najevo, že ve skutečnosti byl jako pětileté dítě, poté co ztratil oba rodiče i prarodiče, ukrýván cizími lidmi). Odkazem stěžovatelky na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 2 A 1147/2002-OL, ve věci podstatně srovnatelnější (žalobce v této věci se ukrýval po potlačení SNP, jehož byl aktivním účastníkem) se městský soud naopak vůbec nezabýval. Stěžovatelka je rovněž přesvědčena o tom, že nemůže obstát názor založený na premise, podle níž umístění (každé) osoby neárijského původu do koncentračního tábora je třeba považovat za projev rasové persekuce. Právní názor, že důvodem ukrývání žalobce nebyla rasová persekuce, stěžovatelka zastává i nadále. Městskému soudu v Praze vytýká nesprávné právní posouzení této právní otázky podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti namítá, že se v jeho případě jednalo o rasovou persekuci, neboť s ohledem na tehdejší politickou situaci, jakož i vzhledem k prokázaným motivům jeho zatčení a následného odsouzení, bylo, že byl trestán jako příslušník podřadné rasy za nenáležitě chování vůči „panující“ rase. Současně uvádí, že názor žalované, že se v jeho případě nejednalo o rasovou persekuci, ale o pronásledování z jiných důvodů, se nesprávně opírá o tvrzení R. L., člena zločinecké organizace „Gestapo“, z protokolu sepsaného dne 13. 3. 1946, v němž je uvedeno, že žalobcovo odsouzení bylo pro politický čin. Podle žalobce je otázka, co myslel gestapák L. v roce 1946 slovním

spojením politický čin. K tomu žalobce dodává, že důkazy je nutno hodnotit jednotlivě a ve vzájemných souvislostech, což stěžovatelka zjevně nečinila, a na co Městský soud v Praze jednoznačně a správně poukazuje. Závěrem žalobce navrhuje, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Městského soudu v Praze z dne 8. 3. 2007, sp. zn. 12 Ca 12/2006, potvrdil.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná a za stěžovatelku jedná osoba s předepsaným vysokoškolským právnickým vzděláním.

Nejvyšší správní soud dále přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila v kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost není důvodná.

Kasační stížnost byla podána z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Stěžovatelka nesouhlasí s názorem soudu, který případ žalobce vyhodnotil jako případ podřaditelný rasové persekuci, a právní názor, že důvodem ukrývání žalobce nebyla rasová persekuce, stěžovatelka zastává i nadále. Podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Ve spojení s tím stěžovatelka uvádí, že nerozumí důvodům, které vedly soud k tomu, že jí na jedné straně uložil doplnit v těchto směrech dokazování s odůvodněním, že rozhodla na podkladě nedostatečných skutkových zjištění a na straně druhé k tomu, že na podkladě stejných skutkových zjištění dospěl k právnímu názoru, jímž stěžovatelku zavázal v dalším správním řízení.

Poskytnout jednorázovou částku podle zákona č. 261/2001 Sb. lze občanům České republiky, kteří splňují podmínky uvedené v § 1 odst. 1 bodě 1 písm. c) až f), bodě 2 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, a bylo jim o tom vydáno podle § 8 citovaného zákona osvědčení, nebo kteří mají doklad, který toto osvědčení nahrazuje. Dále podle § 1 odst. 3 citovaného zákona nárok na poskytnutí předmětné jednorázové částky přísluší občanům České republiky, kteří se v době od 15. 3. 1939 do 8. 5. 1945 z rasových nebo náboženských důvodů ukrývali na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938 po dobu celkem nejméně tří měsíců, pokud za toto období již neobdrželi jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 217/1994 Sb.

Z učiněných skutkových zjištění je zřejmé, že mezi účastníky není sporné, že se žalobce v době od 15. 3. 1939 do 8. 5. 1945 ukrýval na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938 po dobu celkem nejméně tří měsíců, a to poté, co se mu podařilo utéci z transportu do koncentračního tábora v Dachau. Co mezi účastníky sporné je, to je

splnění druhé podmínky pro přiznání předmětné jednorázové částky, a to, zda důvodem tohoto ukrývání byly rasové nebo náboženské důvody. Žalobce tvrdí, že se ukrýval z rasových důvodů, stěžovatelka namítá, že důvody ukrývání žalobce rasovými důvody nebyly.

Městský soud v Praze, jehož rozsudek je nyní ke kasační stížnosti stěžovatelky přezkoumáván, dospěl k názoru, že závěr žalované, že žalobcovo ukrývání nebylo způsobeno rasovou nebo náboženskou perzekucí, ale jednalo se o ukrývání z politických důvodů, je jev předčasný, protože ze strany žalované nebyl důkazně podložen. Ze strany žalované byl nedostatečně zjištěn skutečný stav věci a proto jí soud uložil v dalším řízení objasnit otázky ukrývání žalobce, právně je zhodnotit, soustředit důkazy ke zjištění, za jakou činnost byl v průběhu nucených prací odsouzen a následně transportován do koncentračního tábora v Dachau, a co by žalobci hrozilo, pokud by se mu nepodařilo utéci, a zda tato hrozba byla nebo nebyla hrozbou rasové či náboženské (nebo jiné např. národnostní) perzekuce. Současně soud vyjádřil názor, že případné umístění žalobce do koncentračního tábora po jeho eventuálním dopadení by bylo nutné považovat za projev rasové perzekuce.

Stěžovatelka v kasační stížnosti s tímto názorem městského soudu nesouhlasí a namítá, že proč se o rasovou perzekuci u žalobce nejednalo, uvedla již ve vyjádření k žalobě. Stěžovatelka zejména namítá, že žalobce byl podle skutkových zjištění a provedeného dokazování německou okupační mocí zatčen a odsouzen protože při výkonu nucených prací „provokoval“ Němce, a skutečnost, že je příslušníkem slovanské rasy v této souvislosti neměla naprosto žádný význam. Sama o sobě by k zatčení a odsouzení žalobce nevedla. Obsah § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. podle názoru stěžovatelky zcela jednoznačně vyjadřuje zákonodárcovu vůli omezit okruh oprávněných osob jen na určitou „podmnožinu“ osob ukrývajících se před nacistickou perzekucí v průběhu 2. světové války; těmito osobami jsou právě a pouze ty osoby, které byly nuceny se ukrývat před perzekucí, která jim hrozila výhradně pro rasový původ (či náboženské vyznání), a které jen z tohoto důvodu byly jako skupina určeny k fyzické likvidaci. Takovými skupinami byly ve smyslu nacistického zákonodárství pouze Židé a Romové. Žalobce však nepatří k žádné z těchto skupin, resp. nikdy nic takového netvrdil. Na podporu svého názoru stěžovatelka odkazuje na argumentaci v rozsudku Nejvyššího správního soudu, sp.zn. 2 A 1147/2002-OL, kdy Nejvyšší správní soud neakceptoval rasový důvod ukrývání účastníka Slovenského národního povstání, který se dovolával jako důvodu ukrývání obavy z vysídlení, pro svou příslušnost ke slovanské rase, a žalobcovu argumentaci odmítl s poukazem na to, že Češi a Slováci nebyli (jako rasa nebo etnikum) v letech druhé světové války z území Československa vysídlováni.

Tuto argumentaci stěžovatelky Nejvyšší správní soud v nyní posuzované věci nepovažuje důvodnou, neboť se nejedná o obdobný případ. V nyní posuzované věci se žalobce zcela jednoznačně neukrýval z obavy vysídlení (k němuž, s čímž je nutno souhlasit, plošně u příslušníků slovanské rasy nedocházelo), ale z obavy jiné a daleko závažnější. Nejvyšší správní soud je, shodně jako Městský soud v Praze toho názoru, že po eventuálním dopadení žalobce se vcelku důvodně dalo očekávat, že by mj. svoji přitěžující roli sehrálo i to, že jde o příslušníka slovanské rasy. To s sebou nesla již sama nacistická ideologie o nadřazenosti rasy germánské.

To, zda příslušnost žalobce ke slovanské rase měla či neměla vliv na samotné zatčení a odsouzení žalobce, a zda již zde nemohl být původ obav žalobce z nebezpečí, které mu mj. již i z tohoto důvodu hrozí, nelze ani podle názoru Nejvyššího správního soudu na základě dosavadního zjištění skutkového stavu a provedení dokazování dostatečně posoudit. Proto se Nejvyšší správní soud ztotožňuje s Městským soudem v Praze i v jeho závěru, že závěr žalované, že žalobcovo ukrývání nebylo způsobeno rasovou nebo náboženskou perzekucí, ale jednalo se o ukrývání z politických důvodů, je závěr předčasný. V dalším řízení, jak v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl městský soud, bude třeba podrobněji objasnit otázky ukrývání žalobce, právně je zhodnotit, soustředit důkazy ke zjištění, za jakou činnost byl v průběhu nucených prací odsouzen a následně transportován do koncentračního tábora v Dachau, a co by žalobci hrozilo, pokud by se mu nepodařilo utéci, a zda tato hrozba byla nebo nebyla hrozbou rasové či náboženské (nebo jiné např. národnostní) perzekuce. Nejvyšší správní soud je ostatně názoru, že z hlediska nacistické ideologie uplatňované v průběhu 2. světové války vůči tzv. podřadným rasám, nelze důvody rasové a politické exekuce klást proti sobě, neboť se v mnoha případech vzájemně překrývají.

Nejvyšší správní soud je toho názoru, že rasové (či náboženské) důvody ukrývání, jako podmínku pro přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., nelze vykládat výlučně tak, že musí vždy vystupovat samostatně, samy o sobě, bez dalšího, a že tedy musí být přímou příčinou nebezpečí, pro které se dotyčná soba měla ukrývat. Tyto důvody (rasové, příp. náboženské) mohou být v jednotlivých případech podle názoru Nejvyššího správního soudu relevantní i tam, kde by sehrávaly příp. doplňující roli, pokud mohly reálně způsobit věcně významné zvýšení nebezpečí, pro něž se daná osoba ukrývala, i když primárně byla potřeba ukrývání (pro relevantně nižší nebezpečí) vyvolána důvody jinými (než rasovými či náboženskými). To, zda tomu tak v jednotlivých případech bylo či nikoliv, je třeba vždy učinit předmětem konkrétního skutkového zjištění a dokazování.

Nejvyšší správní soud tak shrnuje, že se neztotožnil s námitkami stěžovatelky (naopak zcela odkazuje na závěry učiněné Městským soudem v Praze), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1, 2 s. ř. s, ve spojení s § 120 s. ř. s.. Stěžovatelka neměla v řízení úspěch, a ostatně ani pro případ úspěchu v řízení stěžovatelce v důchodových věcech právo na náhradu nákladů nepřísluší. Žalobce, který v řízení úspěch měl, žádné náklady neuplatňoval a Nejvyšší správní soud ani žádné mu vzniklé náklady ze spisu nezjistil. Rozhodl proto tak, že se žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. února 2008

JUDr. Marie Turková v. r.
předsedkyně senátu